

memo aan de gemeenteraad

aan de gemeenteraad
dossiernummer 7585
onderwerp Programma Buurt Aan Zet: inhoud en aftrap

van het college van burgemeester en wethouders
datum 31 oktober 2023

memo

“We willen dat iedere Gouwenaar opgroeit en woont in veilige en leefbare straten en buurten. In de meeste buurten en wijken is het fijn wonen, maar in Gouda zijn ook een aantal kwetsbare buurten waar verschillende sociaal-maatschappelijke problemen zich opstapelen en leiden tot grote kansengelijkheid. Om kansen in deze buurten te vergroten en om het welbevinden van buurtbewoners te versterken, investeren we in een langjarige en integrale buurtaanpak samen met bewoners. We stellen een kwartiermaker aan om dit uit te werken en aan te jagen, samen met de inwoners.” Bron: Bestuursakkoord Geef Gouda door! (2022–2026).

Deze buurtaanpak-ambitie vormt de basis voor het opzetten van het Programma Buurt Aan Zet. Deze titel is gekozen omdat de oorspronkelijke woordkeuze “aanpak” het signaal afgeeft dat wij (lees overheid) een aanpak over de buurt gaan uitrollen in plaats van met hen. We willen letterlijk de Buurt Aan Zet laten zijn in dat wat we met hen samen gaan ontwikkelen in hun eigen buurt.

Afgelopen periode is gewerkt aan de drie lijnen van het programma:

- 1- Opgave en werkwijze Programma Buurt Aan Zet: integrale en domeinoverstijgende samenwerking, community building, wetenschappelijke nulmeting en monitoring en uitgangspunten programma;
- 2- Start-buurt: onderbouwde keuze buurt en aftrap programma;
- 3- Communicatie en participatie: bewoners centraal.

Middels dit raadsmemo wordt de Raad geïnformeerd over de uitwerking van deze drie lijnen. Na de zorgvuldige voorbereiding gaat Buurt Aan Zet nu zichtbaar van start voor de Goudse inwoners!

1- Opgave en werkwijze Programma Buurt Aan Zet

Het doel van het Programma Buurt Aan Zet is om de gekozen buurt samen met de inwoners een positieve boost te geven door krachten en talenten van bewoners te bundelen én te gebruiken om de leefsituatie van bewoners in brede zin (ruimtelijk, sociaal en veiligheid/leefbaarheid) te verbeteren. Op deze manier willen we de kansengelijkheid verbeteren en het eigenaarschap van de bewoners vergroten.

Op basis van de wetenschap en praktijk is bekend dat de aanpak van maatschappelijke opgaven die meerdere domeinen raken om een samenwerking tussen disciplines en tussen wetenschap en praktijk vraagt. Daarom wordt het programma Buurt Aan Zet op een andere manier ingestoken dan gebruikelijk. Er is gekozen voor een integrale en domeinoverstijgende aanpak waarbij de bewoners samen met alle gemeentelijke domeinen (ruimtelijk, veiligheid en sociaal) en de partners in de stad bepalen welke acties en maatregelen nodig zijn om in hun buurt aan de slag te gaan. Deze integrale en domeinoverstijgende aanpak vraagt niet alleen een andere manier van samenwerken tussen de gemeente, bewoners en partners in de stad. Het vraagt ook binnen de gemeente om een andere manier van samenwerken. Het vormgeven van deze samenwerking is dan ook expliciet onderdeel van het programma.

Kern van deze integrale en domeinoverstijgende aanpak is dat de wensen en behoeftes van de bewoners van de betreffende buurt worden gebruikt als basis voor de daadwerkelijke inzet in de buurt. Maatwerk is hierbij het sleutelwoord. Immers de ideeën en behoeftes van de bewoners kunnen per

buurt anders zijn en daarmee de benodigde inzet ook. Uitgangspunt hierbij is dat de bewoners samen inventariseren waar de verbeterkansen in hun buurt liggen en deze gezamenlijk, binnen nog op te stellen kaders, aanvliegen en aanpakken om de leefbaarheid in de buurt te verbeteren. Hierbij wordt zoveel mogelijk voortgebouwd op dat wat er in de buurt al is.

Daarnaast is Buurt Aan Zet bedoeld om aandacht te hebben voor het herwinnen van vertrouwen in organisaties, instanties en de overheid. Dit doen we door onder andere te investeren in een vast aanspreekpunt in de buurt: de programmamanager Buurt Aan Zet. Zij werkt in de buurt en met de buurt en kan daardoor goed luisteren naar de behoeften van de bewoners bij het definiëren van de aandachtsgebieden.

Werkwijze: Community building

Het uitgangspunt van Buurt Aan Zet is community building. Dit betekent letterlijk: het bouwen van een gemeenschap. In Buurt Aan Zet wordt gewerkt op basis van Asset Based Community Development (ABCD) om zo te komen tot sterke en verbonden gemeenschappen in de buurt waarbij gebruik wordt gemaakt van de kracht en talenten van bewoners. Het doel is om van onderop met de bewoners, hun buurt leefbaarder, mooier, beter en gezelliger te maken.

De ABCD-methode is opgenomen in de databank effectieve sociale interventies en biedt het fundament voor community building. Vertrekpunt is alles wat er al in een buurt aanwezig is aan talenten en vaardigheden. Community building verbindt mensen en middelen. In alles wat we doen is er oog voor de bewoners (hun talenten en hun kwetsbaarheden).

De methodiek ABCD kent de volgende werkzame elementen:

- Wijkontwikkeling en vernieuwing van binnenuit en bottom-up.
- Focus op capaciteit in plaats van op problemen en tekortkomingen.
- Initiatieven met weinig tot geen hulp van buitenaf.
- Erkennen en voortbouwen op bestaande informele netwerken.
- Het tot stand brengen van nieuwe sociale relaties.
- Representatief leiderschap en vertegenwoordiging in de wijk.
- Wijk specifieke invulling van de methode.
- Een combinatie van kleine snelle resultaten en wijkontwikkeling op lange termijn.

Deze methodiek is niet nieuw in Gouda, onder andere Gouda Bruist organiseert trainingen om de methodiek breder bekend te maken. Dat betekent, dat deze integrale werkwijze naast Buurt Aan Zet ook in andere wijken, buurten en samenwerkingsverbanden zal worden ingezet. Door op verschillende plekken in de gemeente de methodiek in te zetten, kan er geleerd worden hoe deze methodiek het beste gebruikt kan worden en breder kan worden ingezet op andere plekken in de gemeente.

Wetenschappelijke nulmeting en monitoring: SPRING

De ambitie uit het Bestuursakkoord gaat verder dan slechts één buurt. De bedoeling is om deze integrale en domeinoverstijgende werkwijze breder uit te rollen in de stad, waarbij de leerervaringen uit de eerste buurt gebruikt kunnen worden. Om het effect inzichtelijk te kunnen maken hebben de Raad en het college de wens uitgesproken dat er een onafhankelijke nulmeting en monitoring plaatsvindt.

Om invulling te geven aan deze wens is vanuit het netwerk van wetenschappers contact gelegd met de Erasmus Universiteit Rotterdam. Dit heeft erin geresulteerd dat de gemeente Gouda voor de nulmeting en monitoring samenwerkt met het SPRING Consortium (hierna SPRING). Dit is een samenwerking tussen de TU Delft, het Erasmus MC en de Erasmus Universiteit Rotterdam.¹

Het gezamenlijk uitgangspunt van SPRING is om te komen tot een verbetering van de gezondheid, het welzijn en de zelfredzaamheid van buurtbewoners en van de leefbaarheid in de buurt. SPRING wil ongelijkheid tussen bewoners en tussen buurten en wijken reduceren door middel van een betere en gelijkwaardige samenwerking tussen bewoners, de gemeente, professionals, bedrijven, en universiteiten. Om van en met elkaar te kunnen leren wat werkt om tot vitalere en tevredener bewoners te komen, zal SPRING gebruikmaken van een Living Lab. Ook in het onderzoek komt community building terug, aangezien het Living Lab samen met bewoners en partners uit de stad tot

---

¹ <https://convergence.nl/nl/nieuws-verhalen/>

stand komt. De ervaringen van bewoners staan hierbij centraal en niet een vooraf opgestelde onderzoeksopzet. De benodigde data en de manier van verzamelen worden gedurende het Living Lab in overleg met directbetrokkenen (bewoners, professionals) opgesteld. Alle ethische en privacyrichtlijnen worden hierbij gevolgd.

De Raad heeft eerder bepaald dat het hier gaat om een meerjarige aanpak, om die reden zullen de onderzoekers tenminste 16 maanden parallel aan de uitvoering Buurt Aan Zet onderzoeken. In het najaar 2024 wordt een onderzoeksverslag gepresenteerd (indicatoren, manier en frequentie van monitoring).

Uitgangspunten Programma Buurt Aan Zet

Op basis van het voorgaande kunnen de volgende uitgangspunten van het Programma Buurt Aan Zet worden gehanteerd:

1. Integrale en domeinoverstijgende samenwerking: om een opstapeling van verschillende sociaal-maatschappelijke problemen en kansenongelijkheid aan te pakken, kent Buurt Aan Zet een andere manier van samenwerken tussen zowel de gemeente, bewoners en partners in de stad als binnen de gemeente zelf.
2. Inzet ABCD-methodiek: om te komen tot sterke en verbonden gemeenschappen in de buurt wordt in Buurt Aan Zet gewerkt op basis van de ABCD-methodiek.
3. Bottom-up werken: het is cruciaal dat de bewoners meedenken, meepraten en vooral meedoen. Immers, het gaat over hún leef- en woonomgeving. Daarom wordt van onderop gewerkt en staan de buurtbewoners centraal.
4. Eigen speelruimte en experimenteren: de bewoners zijn zelf aan zet om op basis van hun wensen en behoeften, binnen nog op te stellen kaders, acties en interventies op te zetten die zoveel mogelijk voortbouwen op dat wat er al in de buurt is.
5. Meten is weten: door het uitvoeren van een nulmeting en monitoring kan het effect en de leerervaringen van Buurt Aan Zet in beeld worden gebracht, zodat de aanpak in andere buurten kan worden uitgerold.

2- Start-buurt: Oud Achterwillens

Het programma Buurt Aan Zet heeft conform het Bestuursakkoord een tijdspanne van tenminste 10 jaar. Om zorgvuldig invulling te geven aan deze nieuwe werkwijze is gekozen om te starten met één buurt en de ervaringen vanuit daar mee te nemen naar de andere wijken en buurten in Gouda. Bij de selectie van de start-buurt waren uiteraard verschillende opties mogelijk. Onder begeleiding van de kwartiermaker zijn verschillende stappen gezet om tot een gefundeerde keuze te komen. Uiteraard heeft dit proces niet alleen geleid tot de keuze voor de eerste buurt waar de aanpak start, maar ook veel inzichten geboden over de andere wijken en buurten in Gouda om het programma in de toekomst mee uit te breiden.

De kwartiermaker heeft gesproken met organisaties, partners en professionals intern de gemeentelijke organisatie en extern (wijkagenten, beleidsmedewerkers, stadsmarinier, accountmanager, sociaal makelaar etc.) om te komen tot een eerste beeld van de verschillende Goudse buurten. Korte Akkeren-Oud, de Sportbuurt (Marathonlaan) en Oud Achterwillens kwamen op basis van deze kwalitatieve verkenning in beeld.

Hiernaast is een kwantitatieve analyse gemaakt op basis van onder andere leefbaarheidscirkels en veerkrachtkaarten. Deze analyse bracht dezelfde buurten in beeld. Deze drie buurten zijn vervolgens verdiepend onderzocht op basis van indicatoren die inzicht geven in zelfredzaamheid en kansengelijkheid. Bijlage 1 bevat een nadere toelichting op de keuze van de buurt.

Op basis van de kwalitatieve en kwantitatieve input is uiteindelijk gekozen om het programma Buurt Aan Zet te starten in de buurt Oud Achterwillens.

Aftrap Programma Buurt Aan Zet in Oud-Achterwillens

Op 15 november starten we met een kleinschalig event in de buurt, locatie speeltuin achter het buurtcentrum De Bühne. Dit event zal samen met verschillende professionals, partners en afdelingen binnen Gouda georganiseerd worden. Middels deze laagdrempelige buurtactiviteit wordt het programma Buurt Aan Zet (én de programmamanager) geïntroduceerd bij bewoners om hen zo te activeren en te motiveren om zich in te zetten voor hun buurt.

Daarnaast vraagt community building om een vast en herkenbaar gezicht vanuit de overheid. Daarom zal de programmamanager vanaf 15 november zoveel mogelijk vanuit de buurt werken en daarmee een vast gezicht zijn in en voor de buurt. Hiervoor zal gebruikgemaakt worden van de locaties van de woningcorporaties, te weten: huismeesterpost (Mozaïek Wonen) en buurtcentrum De Bühne (Woonpartners).

3- Communicatie en participatie

Voor Buurt Aan Zet staan de bewoners centraal. Om draagvlak en participatie te bevorderen zal via de Goudse participatieladder gewerkt worden: informeren, raadplegen, adviseren, co-produceren en meebeslissen. Hierdoor worden de bewoners direct betrokken bij de gezamenlijke initiatieven en uitvoering maar ook bij het afwegen van dilemma's en keuzes.

Bij het informeren en betrekken van álle bewoners is communicatie heel erg belangrijk. De toon en stijl bij het overbrengen van de boodschap zijn essentieel, maar ook dat er (letterlijk en figuurlijk) ruimte is voor persoonlijk contact. Elkaar zien, naar elkaar luisteren en met elkaar in gesprek gaan. In de komende periode zullen de bewoners actief gestimuleerd worden om te participeren en op een laagdrempelige manier geïnformeerd worden om samen met professionals te werken aan gerichte buurtinitiatieven en plannen. Om de bewoners in de buurt op een laagdrempelige en duidelijke wijze mee te nemen in het programma en verdere uitvoering worden de volgende communicatie-uitingen ondernomen:

Voor de eerste activiteit op 15 november worden de buurtbewoners door middel van verschillende communicatiemiddelen geïnformeerd. Denk aan flyers en ansichtkaarten, maar ook de actieve inzet van de Goudse buurtvoorlichters en het gebruik van de (social) mediakanalen. Uiteraard worden ook de bestaande netwerken, zoals die van de al betrokken bewoners, gemeentelijke professionals en partners in de buurt, benut. In deze eerste fase heeft de gemeente de leidende rol.

Voor het vervolg is de insteek dat door middel van community building bewoners uit de buurt opstaan. Zij zijn nauw verbonden met de buurt en het programma en weten het beste hoe hun buurtbewoners te benaderen en te betrekken zijn. Deze bewoners zullen in coproductie met de aanwezige buurtprofessionals, partners en de programmamanager van Buurt Aan Zet verder invulling geven aan het vervolg. Met als beoogd resultaat dat er gewerkt zal worden aan het formuleren van gezamenlijke ambities, de opzet en uitvoering van buurtinitiatieven en het informeren van bewoners in de buurt. Deze acties en initiatieven worden vervolgens verder in een uitvoeringsplan Oud Achterwillens opgenomen. Gezien de langjarige inzet van het programma Buurt Aan Zet zal het uitvoeringsplan een levend document zijn dat gedurende de looptijd van de aanpak aangevuld kan worden. Het streven is dat de eerste versie van het uitvoeringsplan halverwege 2024 afgerond is.

De Raad zal medio 2024 worden meegenomen in de eerste opbrengsten en de inhoud van het uitvoeringsplan en het communicatieplan. Wellicht een mooi streven als de bewoners en buurtprofessionals de Raad uitnodigen voor een werkbezoek waarbij de buurtbewoners zelf een presentatie geven.

Wanneer uit deze eerste buurt blijkt dat Buurt Aan Zet succesvol is in het vergroten van de kansengelijkheid wordt vervolgens bekeken of deze buurtaanpak ook in andere buurten kan worden uitgevoerd.

Bijlage 1 – Keuze van de buurt

Onder leiding van de kwartiermaker is op basis van kwantitatieve en kwalitatieve data bepaald in welke buurt een extra inzet bijdraagt aan het beoogd resultaat: iedere Gouwenaar laten opgroeien en wonen in een veilige, leefbare straat en buurt.

Op basis van onderstaande is beoordeeld dat een start in de buurt Oud Achterwillens hiervoor het meest geschikt lijkt. Kennis van interne medewerkers en externe professionals zoals de woningcorporaties, politie en sociaal makelaars is hierbij betrokken. De volgende stappen hebben geleid tot het uiteindelijke advies:

Fase 1A - kwalitatieve verkenning

Er is gestart met een eerste verkenning op basis van gesprekken met organisaties en professionals intern en extern (wijkagenten, beleidsmedewerkers, stadsmarinier, accountmanager, sociaal makelaar, woningcorporaties etc.) om te komen tot een globaal beeld van de wijken/buurtten. In deze gesprekken werden Oud Korte Akkeren, de Sportbuurt (Marathonlaan) en Oud Achterwillens het vaakst genoemd als buurten waar een verbeteringslag mogelijk is.

Fase 1B – kwantitatieve verkenning

Gelijktijdig is een data analyse gemaakt op basis van onder meer leefbaarheidscirkels en veerkrachtkarten.

De leefbaarheidscirkel maakt het mogelijk om cijfers over diverse onderwerpen t.a.v. bijvoorbeeld veiligheid, gezondheid en leefstijl, in één oogopslag per wijk te zien. Voor buurten is het veel lastiger om data te vergelijken. Gouda kent meer dan 50 buurten wat een goede data-analyse bemoeilijkt. In veel gevallen zijn buurten te klein om een representatief beeld te vormen. Dat is ook de reden dat Gouda de buurten niet heeft opgenomen in de leefbaarheidscirkel.

De wijk Korte Akkeren kwam uit deze verkenning naar voren. Met name een combinatie van de aandachtsgebieden veiligheid, gezondheid, openbare ruimte en leefstijl maakte dat deze wijk in het oog sprong.

Naast de leefbaarheidscirkel op wijkniveau is gekeken naar de data van de veerkrachtkarten welke wel op buurtniveau kunnen worden uitgesplitst. Indicatoren die inzicht geven in overlast en onveiligheid onder kwetsbare bewoners i.r.t kansengelijkheid zijn hierin mee genomen.

Het combineren van bovenstaande heeft geleid tot de volgende drie buurten voor verdere verkenning:

1. Oud Achterwillens
2. De Korte Akkeren-Oud
3. Sportbuurt (Marathonlaan)

Fase 2 – verdiepend onderzoek

De drie bovengenoemde buurten zijn nader onderzocht. Er is daarbij onder andere gekeken naar de overkoepelende indicator (verminderde) sociale zelfredzaamheid. Dit gaat bijvoorbeeld over het voorzien in een eigen inkomen, het onderhouden van sociale contacten, lichamelijk en geestelijk gezond blijven en beschikken over goede, veilige huisvesting. In buurten waar extra inzet wenselijk is, is vaak een cumulatie van uitdagingen. Daarnaast is gekeken naar extra indicatoren die een relatie hebben met kansengelijkheid in buurten. Het gaat om indicatoren die invloed hebben op kansengelijkheid en bijdragen aan het meedoen in de maatschappij, zoals het hebben van een sociaal netwerk.

	Contacten/Sociaal Netwerk	Algemene dagelijkse levensverrichtingen	Medicijngebruik/Medische verzorging	Veiligheid in huis	Probleemgedrag/Verstaving	Cognitief functioneren
Oud Achterwillens	30,4% (210)	15,9% (110)	26,2% (180)	13,0% (90)	8,0% (60)	45,6% (310)
Sportbuurt	25,7% (270)	14,0% (150)	20,7% (220)	11,6% (120)	6,0% (60)	34,5% (370)
De Korte Akkeren Oud	17,2% (810)	9,6% (460)	13,8% (660)	7,4% (350)	4,1% (190)	22,5% (1070)

Fase 3 – samenhang kwalitatieve en kwantitatieve data

De kwantitatieve data is nogmaals in samenhang met de kwalitatieve data bekeken. Hierbij zijn onder meer de volgende vragen gesteld:

- In welke buurt wonen veel bewoners met uitdagingen?
- Waar liggen de meeste kansen als het gaat om kansengelijkheid verbeteren?
- In welke buurt kunnen het verbeteren van voorzieningen, extra interventies of extra activiteiten bijdragen aan het vergoten van de kansengelijkheid?
- Effectiviteit en efficiëntie?
- Wat is de bevolkingsdichtheid?

Conclusie

Op basis van bovenstaande analyse is geconcludeerd dat de buurt Oud Achterwillens geschikt is voor het starten van Buurt Aan Zet. Data wijst uit dat het relatief het minst goed gaat met bewoners in Oud Achterwillens als gekeken wordt naar indicatoren die betrekking hebben op zelfredzaamheid en kansengelijkheid. Kwalitatief wordt aangemerkt dat het een buurt is waar ruimte is voor extra aandacht, er zijn minder voorzieningen en er komen een aantal uitdagingen samen. Hierdoor is de kans groot dat de situatie van buurtbewoners (en kinderen) achteruitgaat. Er is een vermoeden dat veel uitdagingen niet zichtbaar zijn (en achter de voordeur blijven) onder meer door angst en wantrouwen onder bewoners. Bewoners zijn achteruitgegaan omdat de 'sterke schouders' lijken te verdwijnen. Omdat er in deze buurt relatief weinig interventies zijn kan een extra inzet veel bereiken. Daarnaast kan de inzet in deze buurt ook gemonitord worden, wat er in een later stadium voor kan zorgen dat deze aanpak ook in andere buurten in Gouda kan worden uitgerold.